

Sportcivil szervezetek társadalmi érintettségének vizsgálata

Examining the Social Involvement of Sports Civic Organizations

SZABADOS GY. N.¹, MADARÁSZ T.²

¹Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági- és Menedzsment Intézet, szabados.gyorgy@econ.unideb.hu

²Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági- és Menedzsment Intézet, madarasz.tamas@econ.unideb.hu

Kivonat: A KSH hazai adatbázisában fellelhető információkat elemezve azt tapasztalhatjuk, hogy a klasszikus civil szervezetek, különösen a sportprofittal rendelkező civil szervezetek bevételeinek meghatározó része főként állami vagy magán támogatásból származik. Emellett az is elmondható, hogy ezek a szervezetek alapvetően nem profit orientáltak, és jelentős szerepet töltenek be a társadalmi integrációban, valamint lényeges társadalmi feladatok ellátásában. Épp ezért meghatározó kérdés, hogy milyen mértékben és módon valósul meg a társadalmi beágyazottságuk, milyen módon hatnak az emberekre a civil szervezetek a működésük során? A civil szervezetek azon belül is a sport civil szervezetek társadalmi hasznosságának vizsgálata, a szféra támogatottsági viszonyai miatt kiemelt területként jelentkezik. Vizsgálatunkban arra vállalkozunk, hogy feltárjuk a felmérésben szereplő szervezetek aktivitását, azok társadalmi hatását és a keletkező adatokat összevessük a helyi társadalomban betöltött szerepükkel. A vizsgálat során felmért civil szervezetek közel 50%-a lokális hatókörrel rendelkezik, valamint több mint 50%-a jellemzően tömeg- és szabadidősporttal kapcsolatos tevékenységet folytat, valamint a válaszadók szerint a székhelytelepüléseken működő sportcivil szervezetek aktivitása jelentős. Mindemellett a vizsgálatban szereplők a szervezet és a helyi társadalom között erős kapcsolatról számoltak be.

Kulcsszavak: sportcivil szervezetek, társadalmi érintettség, nonprofit szervezetek

Abstract: Analyzing the information available in the Hungarian database of the CSO, we can see that a significant part of the income of classical non-governmental organizations, especially non-governmental organizations with a sports profile, comes mainly from state or private support. In addition, it can be said that these organizations are essentially non-profit-oriented and play a significant role in social integration and the performance of essential social tasks. Therefore, the relevant question is to what extent and in what way their social embeddedness is realized, in what way do NGOs influence people in the course of their operation? Within this, the study of the social usefulness of sports non-governmental organizations and the sphere of support conditions in the sphere emerges as a priority area. In our study, we undertake to examine the activity of the organizations included in the survey, their social impact and to compare the results with their role in local society. Nearly 50% of the NGOs surveyed in the study have a local scope,

and more than 50% typically engage in grassroots and leisure-related activities, moreover, the activity of sports civil organizations operating in the headquarters is significant. However, participants in the study reported a strong relationship between the organization and local society.

Keywords: sportcivil organizations, social involvement, non-governmental organizations

1. A KUTATÁS CÉLKITŰZÉSEI

A demokratikus berendezkedésű társadalmak alapvető sajátossága az alulról szerveződő társadalmi szervezetek jelenléte és számossága. Putnam szerint [1] a különböző szerveződéseknek, különösen a civil szerveződéseknek rendkívül nagy szerepe van a modern államok működésében, hiszen minél több civil szerveződés él egy társadalomban, és minél többen tagjai kluboknak, egyleteknek, civil mozgalmaknak, vallási és lakóhelyi közösségeknek, annál több bizalom és együttműködési készség halmozódik fel az adott társadalomban. Az ugyanakkor nem mindig egyértelmű, hogy mit is tekinthetünk civil szervezetnek. Geszti szerint [2] „Már önmagában a civil szervezet megjelölés sem egyértelmű, hiszen minden országban más-más fogalom társul hozzá. Szokás harmadik szektorról is beszélni, megkülönböztetve ezáltal az állami és üzleti szférától. Legmegfoghatóbb a nonprofit kategória”. A témában olyan szintű a fogalmi keveredés (pl. nonprofit, civil, társadalmi szervezet, nem kormányzati szervezet stb.) és szómozaik repertoár (NGO, NPO, CSO, stb.), hogy sok esetben nehézkes kiigazodni a különféle terminusok és a mögöttes jelentések keveredésének elkerülése végett. Talán ez is lehetett a hazai jogalkotók szándéka, amikor 2011. év végén megjelent az új civil törvény és szabályozási környezete¹, mely a szokásos eljárási gyakorlathoz képest több új követelményt is megfogalmazott, mint például a civil szervezetek fogalma, új civil szervezeti forma bevezetése - a civil társaság megjelenése, a közhasznúság új követelményei, megfelelőség, könyvviteli követelmények stb. Ugyanez a szabályozás a korábbi NCA-t, mely egy 2003-ban létrehozott, civilek széles körét érintő támogatási forma, megszüntette, és létrehozta a Nemzeti Együttműködési Alapot, mely a legutolsó elérhető, 2019-es statisztika [3] szerint a szervezetek 7,1%-ának, 4 369 szervezetnek nyújtott az adott időszakban támogatást. Pontosán a statisztika adja azt az adatbázist, mellyel kapcsolatban azt is tudhatjuk, hogy a civil szervezetek humán vonatkozásai kapcsán a KSH Elektra rendszerén keresztül is gyűjt adatot, elsősorban 2 területen, ezek a foglalkoztatottak és az önkéntesek. Ami a foglalkoztatottak számát illeti, úgy sokatmondó adat a klasszikus civilek által alkotott szférában foglalkoztatottak száma, ez a már említett 2018-as statisztika szerint 54 050 fő, számított főállású foglalkoztatottra vonatkoztatva kevesebb, 42 773 fő. Ez a szám alapvetően nem sok, hiszen a klasszikus civilek száma (53 758) függvényében szervezetenként maximum 1 fő, valamiféle módon foglalkoztatottról lehet beszélni. Azt azonban el kell mondani, hogy a civilek erőssége nem a foglalkoztatás elsősorban, hanem az önkéntesek integrálása, és a KSH erre vonatkozó, említett utolsóadatai szerint a szervezetek közel 50%-a (49,6%) esetében van önkéntes, és az önkéntesek száma messze túlmutat a foglalkoztatottak számán a 376 662 fővel. A harmadik indikátor lehet a tagok száma, a KSH ebben a tekintetben visszafogott adatokkal szolgál, hiszen mindössze az egyesületekre ad meg adatokat, így 34 579

¹ 2011.évi CLXXV. civil törvény, 2011.évi CVXXXI.törvény, 2011.évi 350.kormányrendeletek együttesen biztosítottak törvényi háttérrel, majd ezt egészítette ki a 2013.évi V. tv, az új Polgári Törvénykönyv

egyesületnek 2 567 066 fő magánszemély tagja van, és a szervezetekre jutó átlagos taglétszám 76 fő. Az eddigi adatok természetesen keveredhetnek, hiszen a tag lehet foglalkoztatott vagy önkéntes, és érdemes hozzátenni, hogy az ELEKTRA rendszer adatainak kitöltését a rendszer a szervezeti válaszadóra bízta, azaz az adatok kaphatnak kevésbé hivatalos és kevésbé kontrollálható, ellenőrizhető jelleget is. Az eddigi statisztikai adatok tehát alapvetően adnak egyfajta képet a civil szervezetek és a társadalom viszonyáról, főként a foglalkoztatottak, önkéntesek és részben a tagok viszonyáról, azt, azonban, hogy esetleg ezen túlmenően a társadalommal milyen tágabb összefüggésben van, azaz milyen a társadalom és a civil szervezetek viszonya, átfogó képet nem tudunk kapni.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A statisztikai adatok tehát elsősorban a szervezetek oldaláról közelítik meg ezt a témát, de kétséges, vagy legalábbis dilemma tárgya, hogy vajon a civil szervezetek valóságát a KSH és további statisztikai, illetve más, kutatási eredmények híven képzik-e le? Vajon legalább ennyire fontos az is, hogy mennyi jut el belőle az ország számára, mit jelent a társadalomnak, a gazdaságnak és elsősorban az egyéneknek a civil szervezeti szféra? A civil szervezetek ugyanis nem feltétlenül és nem mindig a tagok, az önkéntesek, a foglalkoztatottak érdekeit szolgálják, hanem egy további, mögöttes informális közösség által explicit vagy implicit módon megfogalmazott célokat is. Lényeges, hogy mennyit és mit tud róluk környezetük, és vajon a környezet maga is felismeri-e azt, hogy saját, sokszor egyénre lebontott céljaik harmonizálnak a civil szervezetek által megfogalmazottakkal vagy épp nem. Csakhogy a civil szervezetek javarésze nem pusztán a szervezeti tagok érdekeit kívánja támogatni, hanem az oly sokszor említett társadalmi felelősségvállalás aktív szereplői is, tevékenységük révén tisztább a környezetünk, többen és jobban tanulhatunk, egészségesebben élhetünk vagy épp jobb nemzetközi kapcsolatokra tehetünk szert. Ezek a szervezetek sok esetben egy nagyobb szféra érdekei végett működnek, a társadalom, az ország életkörülményeinek, létfeltételeinek javításán dolgoznak. Ugyanakkor nem igazán található becslés sem arra vonatkozóan, hogy valójában mekkora az a társadalmi bázis, melyet tevékenységük érint és arra sem, hogy az milyen területeken jelentkezik.

A kutatás megközelítési előzménye kapcsán két forrást érdemes megemlíteni. Az egyik Gerő Márton 2012-es tanulmánya [4], mely összefoglaló jellegű munkájában nem a civil szervezetek oldaláról, de mégis a civil szervezetekkel való összefüggésben vázolja fel a civil társadalom részvételi formáinak mutatóit:

- a szervezeti részvételt, azaz a társadalmi részvétel civil szervezethez köthető. Ebben a már említett KSH kategóriák szerepelnek: tag, foglalkoztatott, önkéntes. Ezekről vannak tehát állandó adataink.
- az akciószerű részvétel. A szerző szerint ügyekhez kötődik, akciószerű részvételt feltételez, és kevésbé kötődik szervezethez. Szerző vizsgálatai szerint 1990 és 2010 között „a kisebb energia befektetéssel járó (petíció aláírása, SMS-ben való szavazás) vagy az egyéni, konkrét időponthoz és helyhez kevésbé kötött (bojkott, bizonyos árucikkek vásárlása, politikussal, önkormányzati képviselővel kapcsolatba lép) formák bizonyultak elterjedtebbnek” Ez utóbbi (a politikussal, képviselővel találkozás mértéke) a legmagasabb érték, a népesség kb. 15%-a 2009-ben.
- az adományozás, és az SZJA 1%-os felajánláshoz való kötődés. Az adományozás tekintetében a szerző szerint 1993 és 2004 között folyamatosan csökkent a nem adományozók száma, 42,3%-ról 25,7%-ra), és 1996 és 2010 között „a kifejezetten az egyesületekhez és alapítványokhoz beérkező

adományok értéke pedig több mint a duplájára, 46 milliárdról majdnem 110 milliárdra nőtt”. Az SZJA 1%-ot tekintve „által közzétett statisztikai adatok szerint 1997-ben 1 millió, majd 2010-ben – nem folyamatos növekedés után – már 1 800 ezer adózó rendelkezett személyi jövedelemadójának 1%-áról a civilek javára”. Az egyik legutolsó adatforrás [5] arra utal, hogy 2018-ra a felajánlók száma szintén ugyanennyi, és az utóbbi években csökkenő trendet mutat.

A témához kapcsolódó másik forrás nem a civil szervezetekhez kapcsolódik, ugyanakkor a tanulmányunkban szereplő fogalmak magyarázata (konceptualizációja) miatt lényeges. Kovách Imre 2005-ben [6] a mezőgazdaság rendszerváltás utáni jelentőségét vizsgálva úgy vélte, hogy noha a foglalkoztatottak száma viszonylag alacsony szintre esett napjainkra, a társadalom többsége valamilyen módon, bár különböző mértékben mégis agrárérintett, azaz van kapcsolata a mezőgazdasággal. Itt tehát a kulcsfogalom az érintettség, amely az előzőekben szinte valamennyi indikátort magába foglalhatja. A szerző ugyanis úgy gondolkodott, hogy az Unió csatlakozás időszakában messze alulértékelt a mezőgazdasági szektor, melynek egyik leggyakrabban említett indikátora a foglalkoztatás volt. A szerző által kibővített mutatószám kapcsán aztán országos reprezentatív felmérés alapján azt igazolta, hogy magyar felnőtt népesség 61,5%-a közvetve vagy közvetlenül agrárérintett volt, míg a KSH adatok ugyanerre az időpontra a foglalkoztatottak számát a mezőgazdasági és élelmiszeripari szektorra mindösszesen 8,5%-ra teszik (a csak mezőgazdasági arány 4,9%). Nyilvánvalóan ez a dilemma a civil szervezeti szektor kapcsán is érezhető: sokatmondó szám lehet a foglalkoztatottak száma, önkéntesek száma, tagok száma, SZJA 1% felajánlás, akciószerű részvétel, de arra a kérdésre, hogy valójában milyen mértékben érinti a civil szervezetek aktivitása a társadalmat, teljes képet még mindig nem kapunk. A civil szervezeteket tekintve világos, hogy például egy településen működő civil szervezet, néhány 10 fő taggal, önkéntessel vagy jobb esetben foglalkoztatottal nem csupán ennyit jelent, nem egyszerűsíthető le ennyire jelentőségük, illetve az általuk kifejtett hatás ebben nem merül ki. Működtethetnek teleházat, biztosíthatnak ingyenes szolgáltatásokat, rendezhetnek falunapokat vagy épp nyíráthatnak parlagfűvet vagy utcát, járdát takaríthatnak, melyek nem elsősorban externáliák, ugyanis a szervezetek céljai épp ezzel vannak összefüggésben, erre irányulnak. A civil (szervezeti) érintettség egy újabb megközelítésű képet adhat a civil szervezetek hatásáról, vagy épp kiegészíti, újraformálja gondolkodásunkat a civil szervezetek működésével kapcsolatosan, illetve a kötődés spektrumát tárhatja fel. Maga az érintettség alapvetően két oldalról is megközelíthető. Léteznek erre vonatkozó véleményeik maguknak a civil szervezeteknek is, látják, megbecsülhetik, tapasztalhatják, hogy milyen területekre terjed ki működésük², hány emberre vonatkozóan, milyen mélységben. Van emellett a mindennapi embernek is véleménye arra vonatkozóan, hogy a civil szervezetek tevékenysége őt magát mennyiben érinti, itt nyilvánvalóan meg lehet szintén, az előbbiekkal párhuzamosan fogalmazni területeket, érintetti mélységet, és további egyéb vizsgálati szempontot is.

Az érintettség egyik társadalomtudományi megközelítése Putnam és szerzőtársaihoz [7] köthető. „Az állampolgárság egy polgári közösségben mindenekelőtt a közügyekben való aktív részvétellel van összefüggésben. A polgári közösségekben való részvétel inkább a közösségi szellem által inspirált, és a kölcsönös előnyök irányába orientált.” Ekman-Amna [8] írásukban úgy vélik, hogy messze nincs konszenzus arról, hogy mi tartozik a civil érintettség (civic engagement) témakörébe, pl. vannak

² Az alapító okiratban vagy alapszabályban megfogalmazottakkal ellentétben – hasonlóan a vállalkozásokhoz – nem mindegyik megfogalmazott tevékenységgel foglalkoznak, egy jelentős részük inkább csupán néhány területen aktív.

politikai vetületei is. Adler-Goggin [9] konceptualizációs kérdésekkel foglalkozó írása szerint nincs egységesen elfogadott értelmezése a „civic engagement” kifejezésnek. Keeter és munkatársai [10] a „civic engagement” 19 indikátorát határozták meg, ezek egy részét már érintettük, pl. szervezetekben való részvétel, adomány felajánlás, és ezeket a szerzők „civic” indikátoroknak hívják, megkülönböztetve a választói, vagy politikai hangok indikátoraitól. Az általuk meghatározott indikátorok figyelembevételével folytatott felmérés szerint „az amerikaiak fele ilyen vagy olyan módon civil érintett”. Ezeknek a megközelítéseknek közös alapja ugyanakkor az állampolgári megközelítés, azaz állampolgárok, és nem szervezetek felmérésén alapulnak (pl. Banaji-Buckingham [11], a szervezeti felmérések pedig ilyen adatot nem tartalmaznak).

A sporttal foglalkozó civil szervezetek tekintetében a már meglévő indikátorok adatait egy újabb vizsgálat kiegészítheti. Amit a korábban említett KSH keresztmetszeti jellegű adatai alapján [3] jelenleg tudunk az az, hogy sporttal a nonprofitok 15,8%-a foglalkozik (azaz ez a leggyakoribb szervezeti cél szerinti tevékenység, ezt követi a kultúra, hobbi és szabadidő és oktatás), 785 sporttal foglalkozó alapítvány van és 8 723 sportegyesület a cél szerinti tevékenységet tekintve. Összes bevétele kapcsán a sporttal foglalkozó civilek az élmezőnyben vannak a 9693 milliárd Ft-tal, településtípusok kapcsán főváros-megyeszékhely-egyéb város-falu tekintetében a sporttal foglalkozó sportcivilek elsősorban vidéki jelenségek. A sport terén a nonprofitok 11 831 főt foglalkoztatnak, számított főállású foglalkoztatottra vetítve ez 9 592 fő, önkéntes segítőkkel 4 219 szervezet, azaz a szervezetek közel fele rendelkezik, akik becsült száma 35 506 fő, a szociális ellátásban közreműködőkhöz képest annak mindössze harmada. A sportszervezetek magánszemély tagjainak száma 526 439, és csak érdekességgként megemlíjtük az átlagos éves tagdíj mértékét, ami 14,9 ezer Ft, azaz havonta 1 ezer Ft körüli tagdíjjal lehet számolni. A mi reprezentatív felmérésünk ezekhez az indikátorokhoz igyekszik az érintettség témakörében további adalékokkal szolgálni.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A vizsgálat kiindulási alapját egy kérdőíves felvételezés jelentette. Babbie [12] szerint “Ma valószínűleg a kérdőíves felmérés a társadalomtudományokban leggyakrabban alkalmazott kutatási módszer... Ezek a vizsgálatok alkalmasak leíró, magyarázó és felderítő célokra.” A kutatásra saját mérőeszközt dolgoztunk ki, mely alapvetően 5 dimenzió (dokumentációs-beszámolási aktivitás, humán erőforrás aktivitás, gazdasági aktivitás, szakmai aktivitás és az érintettség) mérte a szervezetek tevékenységét. Az érintettségi dimenzióban 8 kérdés kapcsán kerültek változók meghatározásra : 1-Helyi civil szervezetek aktivitása (1-5 Likert skála), 2-Helyi civil szervezetek társadalmi hatása (1-5 Likert skála), 3-A felmért civil szervezet társadalmi hatása (1-5 Likert skála), 4-.A helyi társadalom és a felmért szervezet kapcsolata (1-5 Likert skála), 5- A szervezet hatóköre (választós), 6- A szervezet tevékenységében és eredményében részesülés (Bogardus skála), 7-Érintettség anyagi vonzata (választós), 8- Érintetti kör kapcsolata (választós). A kérdések a már említett [4], [6] források változóinak és megközelítéseinek adaptálásával kerültek meghatározásra, általánosabb és feltáró jellegű kérdések formájában. A mintavétel tekintetében az alappopuláció az Opten rendszerben fellelhető 12120 hazai sporttal foglalkozó nonprofit sportszervezet. A felmérés 1000 db-os mintával készült, és működési forma alapján reprezentatív. A megkérdezés módja telefonos és internetes

megkérdezés volt. A szervezeti válaszadók/megkérdezettek a kiválasztott sportcivil szervezetek Optenben rögzített képviselői. A felmérést végző cég az adatokat SPSS formátumú adatbázis formájában bocsájtotta rendelkezésre, melynek elemzése során elsősorban leíró statisztikai mutatókat használtunk.

Az 1. táblázat szemlélteti a vizsgálati minta főbb adatait. A megyei megoszlásból Pest megye dominanciája jól kivehető. Mivel az 1000 db-os mintában tíznél is kevesebb az alapítványi mintában működő szervezet száma (a többi mind egyesület), ezért Budapesten az arányokat betartva csaknem 400-as elemszámú a minta, míg Nógrádban 9, hiszen ott alig találhatóak ilyen szervezetek. A működési formáját tekintve a mintában szereplő szervezetek döntően nem közhasznú egyesületként működnek. Ha a vizsgált szervezetek székhelytelepülését vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy a minta 40%-a a Fővárosban tevékenykedik, 38%-a falvakban, községekben és további 11-11%-a pedig vidéki városokban vagy megyeszékhelyeken működnek. A minta 59%-a szabadidősporttal, míg 38%-a versenysporttal kapcsolatban tevékenykedik. 74%-nak nincsen a sporton kívül más tevékenységi köre, míg további 13-13%-nak van még egy, vagy akár több állandó tevékenysége a sport mellett.

Változók	Minta adatai	
	adatok	%
A szervezet székhelyének megyéje		
Pest	607	60,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	39	3,9
Bács-Kiskun	36	3,6
Veszprém	36	3,6
Győr-Moson-Sopron	35	3,5
Csongrád	28	2,8
Hajdú-Bihar	28	2,8
Somogy	26	2,6
Szabolcs-Szatmár-Bereg	24	2,4
Fejér	21	2,1
Békés	20	2,0
Heves	19	1,9
Baranya	17	1,7
Vas	14	1,4
Zala	14	1,4
Jász-Nagykun-Szolnok	9	0,9
Komárom-Esztergom	9	0,9
Nógrád	9	0,9
Tolna	9	0,9
A szervezet működési formája		
Egyesület	974	97,4
Alapítvány	14	1,4
Civil társaság	9	0,9
Nem tudja/nem válaszol	3	0,3
A szervezet közhasznúsági fokozata		
Nem közhasznú	730	73,0
Közhasznú	240	24,0
Nem tudja/nem válaszol	30	3,0
A szervezet székhelytelepülésének forrása		

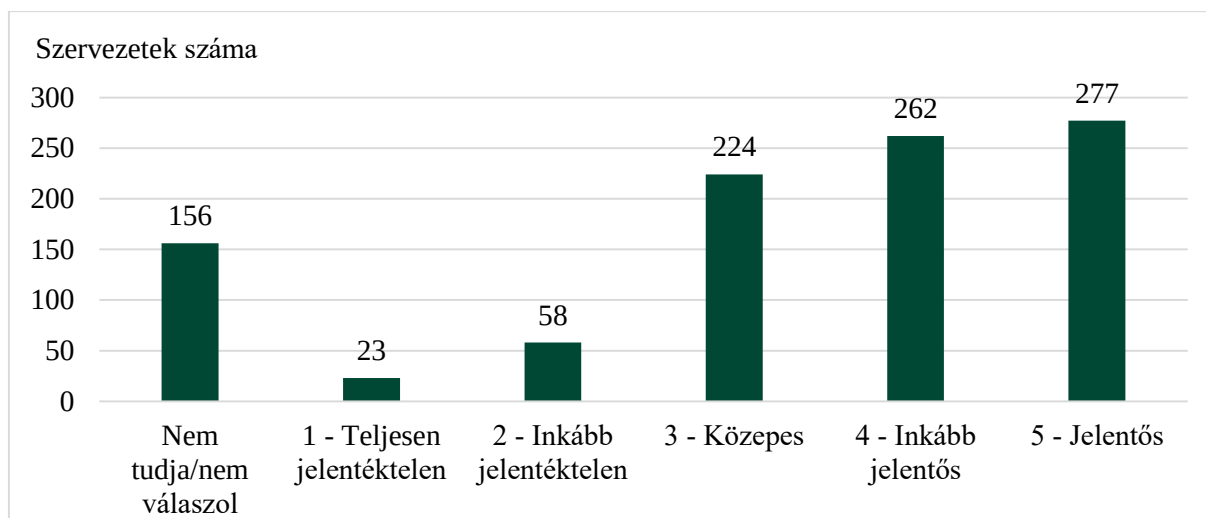
Főváros	400	40,0
Falu/község	380	38,0
Megyeszékhely	110	11,0
Vidéki város, de nem megyeszékhely	110	11,0
A szervezet fő cél szerinti tevékenységi sport jellege		
Nem versenysport	590	59,0
Versenysport	380	38,0
Nem tudja/nem válaszol	30	3,0
A sporton kívüli egyéb állandó tevékenysége		
Nincs	740	74,0
Van a sporton kívül még egy tevékenysége	130	13,0
A sporton kívül több tevékenysége is van	130	13,0

1. táblázat: A minta megoszlása a legfontosabb háttérváltozók (N = 1000) szerint

Forrás: Saját adatbázis, 2021

4. EREDMÉNYEK

A szervezetek aktivitási fokának vizsgálata megfelelő adatot biztosít ahhoz, hogy megtudjuk milyen mértékű a civil szervezetek összefonódása a társadalommal. A mintában szereplők szerint a székhelytelepülésükön tevékenykedő civil szervezetek aktivitása 22,4%-ban közepes, 26,2%-ban inkább jelentős, míg 27,7%-ban jelentősnek tekinthető. Az 1. ábrán szemléltetett adatok alapján kijelenthető, hogy a minta 76,3%-a aktívnek (közepes vagy jobb minősítés) tekinti a településükön működő civil szervezeteket.

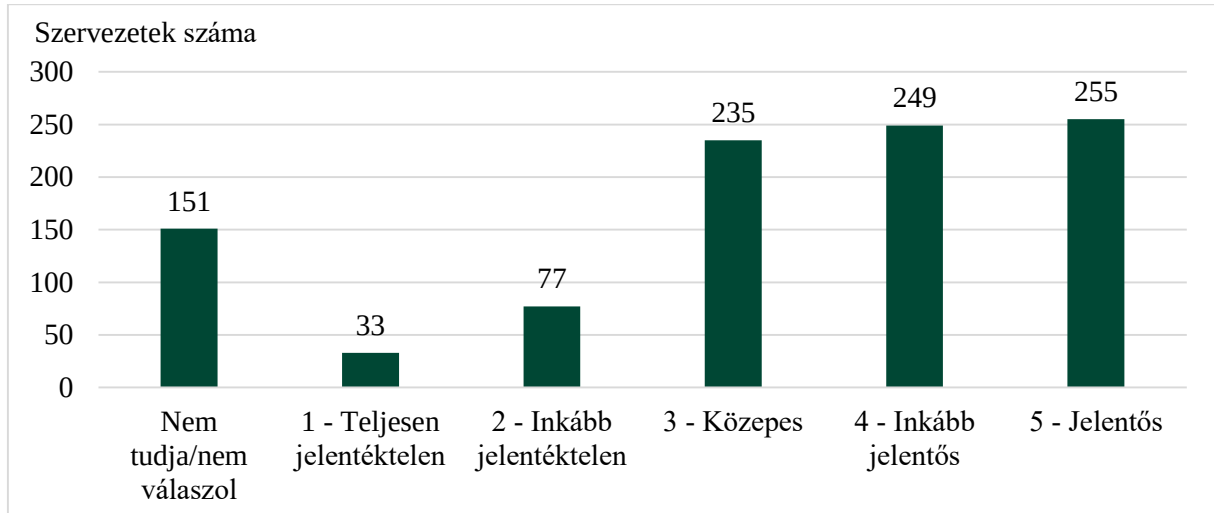


1. ábra: A székhelytelepülésen tevékenykedő civil szervezetek aktivitása (N=1000)

Forrás: Saját adatbázis, 2021

Az aktivitáson túl érdemes azt is megvizsgálni, hogy ugyanazon szervezeteknek milyen mértékű a társadalmi hatása. A mintában résztvevők a székhelytelepülésükön tevékenykedő civil szervezetek társadalmi hatásának a jellemzésekor 23,5%-ban közepesre, 24,9%-ban inkább jelentősre, míg 25,5%-ban jelentős mértékűre értékelték. A 2. ábra adatai alapján elmondható, hogy a minta 73,9%-a szerint közepes vagy erősebb a környezetükben fellelhető civil szervezetek társadalmi hatása. Sokatmondó

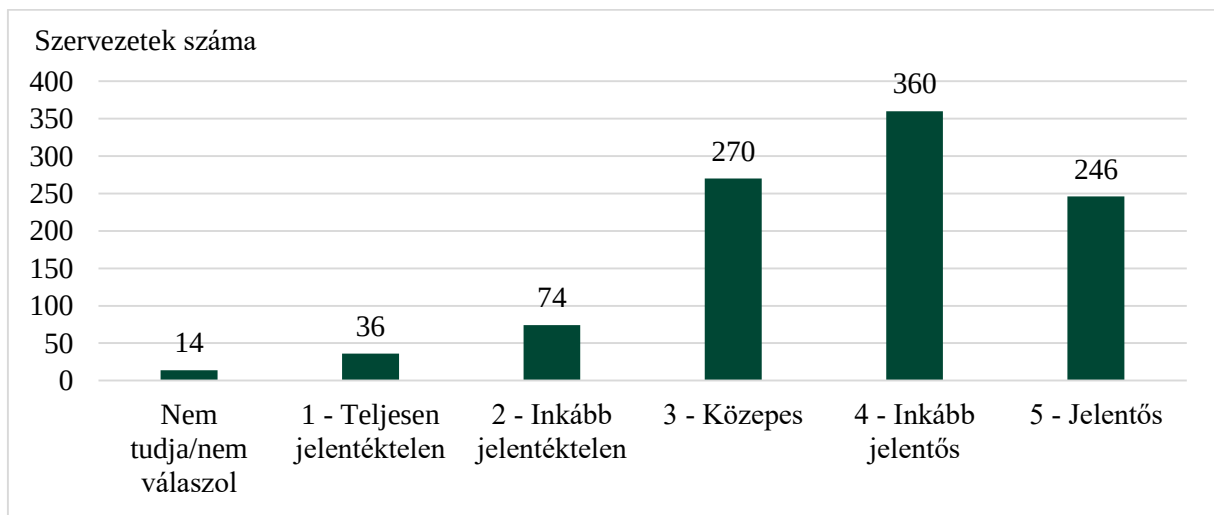
adat egyébként emellett az is, hogy az ezres mintában közel 15%-nak nincs rálátása vagy nem kívánt válaszolni a társadalmi hatás kapcsán (a civil szervezeteknek, jellegüknél fogva ismerni kellene szervezetük társadalmi hatását, vagy legalább valamiféle információkkal kellene bírniuk a települési civilek hatásáról).



2. ábra: A székhelytelepülésen tevékenykedő civil szervezetek társadalmi hatása (N=1000)

Forrás: Saját adatbázis, 2021

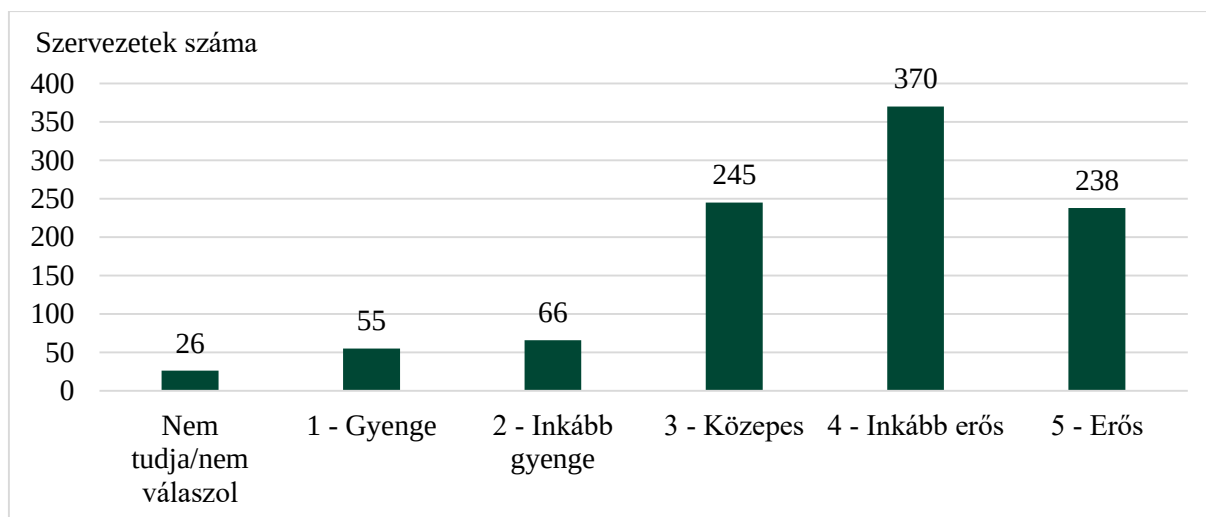
A társadalmi hatás vizsgálata során a vizsgálatban szereplőknek nyilatkozniuk kellett az általuk képviselt civil szervezet társadalmi hatásáról is (3. ábra). Az eredmények alapján azt tapasztaltuk, hogy 27,0%-ban közepes, 36,0%-ban inkább jelentős, míg 24,6%-ban jelentősre értékelték a képviselt szervezet társadalomra gyakorolt hatását. Az önbevallás alapján, a vizsgálatban szereplők szervezetének társadalmi hatása 87,6%-ban közepes vagy annál jelentősebb mértékű.



3. ábra: A válaszadó által képviselt civil szervezet társadalmi hatása (N=1000)

Forrás: Saját adatbázis, 2021

A vizsgálatban szereplők által képviselt civil szervezetek és a helyi társadalom kapcsolatát szemlélteti a 4. ábra. Elmondható, hogy 24,5%-ban közepes, 37,0%-ban inkább erős, míg 23,8%-ban erősnek jellemezték a fennálló kapcsolatot a válaszadók. A vizsgálat alapján tehát több, mint 85%-a a megkérdezetteknek közepes vagy annál erősebb kapcsolatról számolt be a helyi társadalom és az általuk képviselt civil szervezet között.

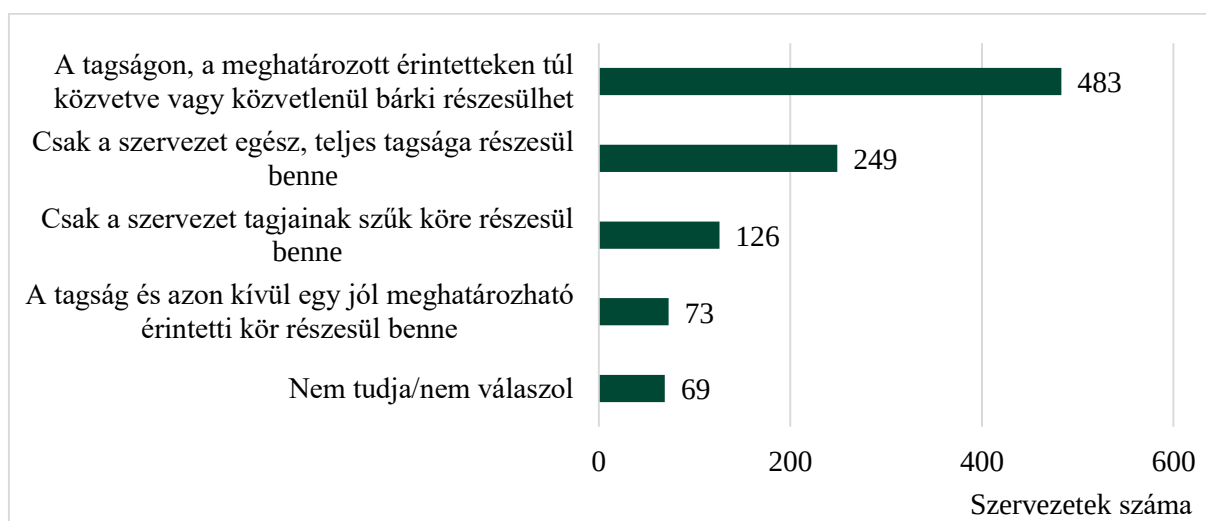


4. ábra: A válaszadó által képviselt civil szervezet és a helyi társadalom kapcsolata (N=1000)

Forrás: Saját adatbázis, 2021

Ha a vizsgálatban szereplők által képviselt civil szervezetek hatókörét vizsgáljuk, a válaszok alapján megállapítható, hogy 42,4%-ban helyben tevékenykednek, 14,8%-ban megyei, és 13,5%-ban országos hatókörrel rendelkeznek. 11,5%-ban a járásokban, 8,1%-ban nemzetközi és 6,3%-ban regionális hatáskörrel rendelkeznek. 2,6% nem tudott vagy nem szeretett volna válaszolni erre a kérdésre.

Az 5. ábra szemlélteti, hogy a vizsgálatban szereplők szervezetei által végzett tevékenységek, illetve az azok által létrehozott programok során keletkező eredményekből hogyan részesülnek a különböző szereplők.



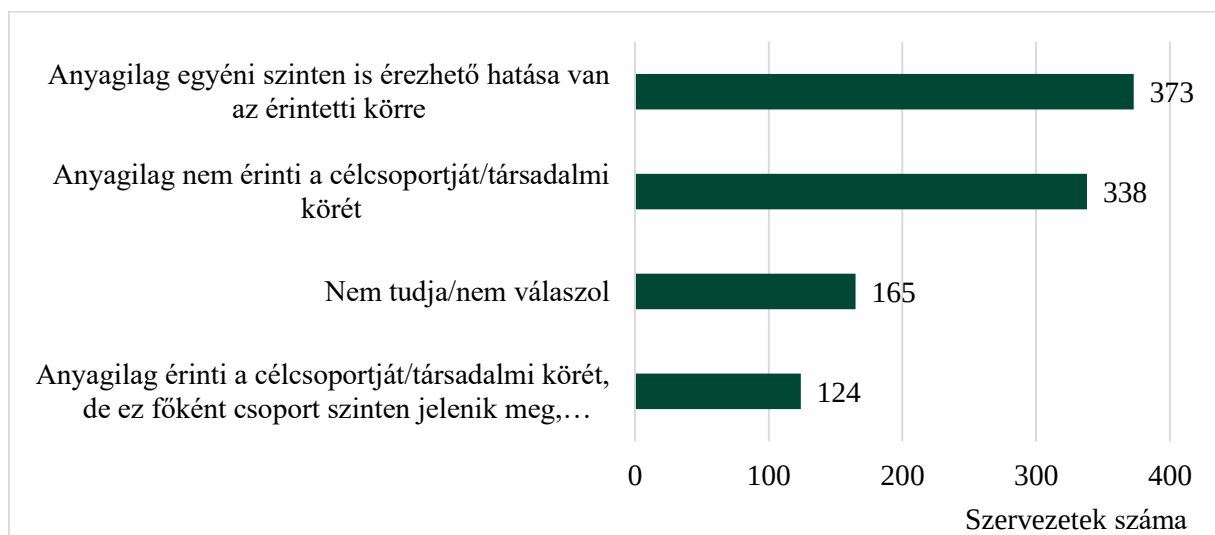
5. ábra: A szervezet által végzett tevékenység, programok eredményeiben való részesülés megoszlása (N=1000)

Forrás: Saját adatbázis, 2021

A megoszlás szerint 48,3%-ban a tagságon, a meghatározott érintetteken túl közvetve vagy közvetlenül bárki részesülhet benne. 27,9%-a szerint csak a szervezet egész, teljes tagsága részesül benne, míg 12,6%-ban csak a szervezet szűk köre részesül az eredményekből. 7,3%-a vizsgált civil szervezeteknek az eredmények részesülésekor csak a tagság és azon kívül egy jól meghatározható érintetti kör szerepel.

A vizsgálatban szereplők az általuk képviselt civil szervezet és az érintetti kör kapcsolatának jellemzésekor 93,0%-ban közvetlen kapcsolat fedezhető fel. 3,1% szerint közvetett a kapcsolat, míg 3,9% nem tudott vagy nem szeretett volna válaszolni erre a kérdésre.

Egy civil szervezet sokféleképp lehet hatással a társadalmi környezetre, melynek lehetnek anyagi vagy épp nem anyagi vonatkozásai is. A 6. ábrán látható adatok alapján megállapítható, hogy 37,3% szerint a szervezet egyéni szinten is érezhető anyagi hatással van az érintetti körre. Közel azonos százalékban (33,8%) nyilatkoztak úgy a vizsgálatban résztvevők, hogy anyagiilag nem érinti sem a célcsoportját, sem a társadalmi körét a szervezetének működése.



6. ábra: A képviselt civil szervezetek hatása az érintetti és a társadalmi körökre (N=1000)

Forrás: Saját adatbázis, 2021

5. KÖVETKEZTETÉSEK

Tanulmányunk középpontjában a nonprofit sportcivil szervezetek állnak. A vizsgálat során megvizsgáltuk ezen – zömében egyesületek – szervezetek aktivitását, hiszen a társadalom számára fontos, hogy az alulról szerveződő „civiliek” aktívan jelen legyenek a társadalom életében. A reprezentatív vizsgálatunk során azt tapasztaltuk, hogy a válaszadók szerint a székhelytelepülésen működő sportcivil szervezeti aktivitásának foka magas, miközben a helyi társadalommal való együttműködésük erősnek tekinthető. A társadalmi érintettségi vizsgálat során az eredményekből azt a következtetést lehet levonni, hogy a sportcivil szervezetek 59,0%-a szabadidősporttal foglalkozik,

továbbá 74,0% csak egy fő tevékenységi körrel foglalkozik (azaz a sportcivilek az esetek egy igen magas részében monoprofíllal jellemezhetőek). A helyi hatáskör dominanciája figyelhető meg ezeknél a szervezeteknél, így külön pozitívum, hogy a vizsgált szervezetek társadalmi hatása jelentősnek mondható. Úgy tűnik, hogy a végzett tevékenységük során keletkező eredményekből a civil szervezetek tagjain túl 48,3%-ban közvetlen módon bárki részesülhet. 93,0%-ban közvetlen kapcsolat lelhető fel a vizsgált sportcivil szervezetek és az érintetti kör között, amely ideális a hatékony együttműködés érdekében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Putnam, R. D. (2000): *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. Simon and Schuster, New York. 24 p.
- [2] Geszti J. (é.n.): *Civil társadalom, civil szervezetek és az Európai Unió*. EU Working Papers 6. évf. 3.sz.
- [3] KSH (2019): *A non-profit szektor legfontosabb jellemzői*. https://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p_kiadvany_id=1050994&p_temakor_kod=KSH&p_lang=HU (letöltés ideje: 2021.03.25.)
- [4] Gerő M. (2012): *A civil társadalom néhány trendje Magyarországon 199 után*. In Kovách I.-Dupcsik Cs.- P. Tóth T. – Tkács J. (szerk.): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon. Tanulmányok*. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont (Szociológiai Intézet). Argumentum Kiadó, Bp.
- [5] DM (2019): *Három év alatt 400 ezerrel csökkent az adó 1%-ot felajánlók száma*. https://index.hu/gazdasag/2019/09/10/harom_ev_alatt_400_ezerrel_csokkent_az_ado_1_szalek_ot_felajanlok_szama/ (letöltés ideje:2021.05.20.)
- [6] Kovách I. (2012): *A vidék az ezredfordulón. A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai*. Argumentum Kiadó-MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont (Szociológiai Intézet), Budapest.42-46.p
- [7] Putnam, R. D.- Leonardi, R.- Nanetti, R. (1993). *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.p.88.
- [8] Ekman, J. – Amna, E. (2012): *Political participation and civic engagement: towards a new typology*. HUMAN AFFAIRS 22, 283–300., p. 284.
- [9] Adler, R. P.- Goggin, J. (2005): *What Do We Mean By “Civic Engagement”?* Journal of Transformative Education3 (3), p.236-253.
- [10] Keeter, S. - Zukin, C. - Andolina, M. - Jenkins, M. (2002). *The civic and political health of the nation: A generational portrait*. College Park, MD: Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement (CIRCLE), School of Public Policy, University of Maryland.
- [11] Banaji, S. – Buckingham, D. (2010): *Young People, the Internet, and Civic Participation: An Overview of Key Findings from the CivicWeb Project*. International Journal of Learning and Media.MIT.Vol.1.No.1.

- [12] Babbie, E. (2000) A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest. 277-278. p.